

Op-Ed: Mladi sa Zapadnog Balkana i budućnost Evrope

Majlinda Bregu, generalna sekretarka Vijeća za regionalnu saradnju

Evropa: ideja

Odnos između ideja i realnosti je uvijek bio složen. Kada bi samo mladi znali, a stari mogli, rekao je Frojd.

Čak i mi koji nismo tako mladi, ali ni stari i radimo sa mladim ljudima pokušavamo prilagoditi našu stvarnost u nadi da nas sve mogu spasiti njihova energija, inovacije i svježina.

Čerčil je rekao da optimista vidi priliku u svakoj teškoći. Pandemija, koja se približava drugoj godini od stupanja na globalnu scenu, promijenila je naše živote iz korijena, a posebno nas na Balkanu, koji smo tako blizu, a opet tako daleko od Evrope.

Mi smo na Balkanu zaista i iskusili Evropu i Evropljane u najboljim i najgorim vremenima. Istorijska vremena, i balkanska i evropska, su povezana.

Kao ni priroda tako ni politika ne voli vakum i ne mogu poreći da ovih dana nedostaje veza između energije iz procesa evropske integracije Zapadnog Balkana i postojećih očekivanja.

Šta onda uraditi?

Nemojmo se zavaravati. Iako živimo u mirnijim i sigurnijim vremenima, ipak se nalazimo u izazovnoj situaciji. Uprkos idejama koje mislioci, akademici i politički aktivisti zagovaraju u pogledu načina na koji ponovo možemo utjelotvoriti duh iz kojeg je rođena Evropska unija, u pogledu vrijednosti jedne Evrope, jednog kontinenta, i uprkos pozivima na proaktivne odgovore na novonastalu realnost u EU i na Balkanu, ipak je priča o proširivanju Evropske unije na Balkan uvjerljiva tek za vrlo mali broj ljudi u Evropi.

I dalje, međutim, vjerujem da je ideja razboritih političara i aktivista iz koje je rođena Evropska unija neophodna za pomirenje sukobljenih država, uspostavljanje saradnje i stabilnosti bez potpirivanja vatre i poticanja nesloge među susjednim državama, kao i umjetnost življenja sa drugima najbolji poziv koji trebamo istrajno njegovati.

Da bi njegovali zvanja, vjerujte mladim ljudima, rekao je papa Franjo.

Vjerski život, ipak, nije jedini poziv koji znamo.

Na prvi pogled se može činiti nelogično, ali je upravo suprotno.

Sedamdeset posto građana Zapadnog Balkana dobi između 18 i 24 godine vjeruje da bi članstvo u EU bilo dobro za njihove ekonomije, što je mnogo više u odnosu na ostale starosne grupe. Njihova vizija EU i Evrope je vizija koja omogućava slobodu putovanja (59 posto), slobodu rada i školovanja (59 posto) i ekonomski napredak (48 posto). Strah od gubitka suverenosti, glavna tema evroskeptika iz EU, je minimalan, za samo njih 5 posto. Vrijednosti su, dakle, u centru pažnje, ili kao što bi to neki iz Brisela rekli, vrijednosti sadržane u članu 2. Ugovora o Evropskoj uniji.

Sloboda je glavna svrha za mlade ljude. Čak i kada bi dugu vožnju mogli učiniti romantičnom, sloboda putovanja nije ono na šta mladi sa Zapadnog Balkana misle kada zamišljaju Evropu. Misle i na slobodu školovanja i rada, što je za neke među nama, poput mladih ljudi sa Kosova*, još uvijek san.

U regionu u kojem bi dvije trećine mladih ljudi bilo spremno sticati dodatne kvalifikacije da dobiju posao i dodatne vještine da napreduju, skoro četvrtina njih nije zaposlena, ne školuje se niti se usavršava. Ne treba nas onda iznenaditi što bi dvije trećine njih bilo spremno živjeti i raditi u inostranstvu. Mogućnosti rada i školovanja van njihovih ekonomija su, opet, iscrpljujući, skupi birokratski procesi i procedure priznavanja i traženja potrebnih dozvola.

Pitajte mlade ljude na Zapadnom Balkanu šta žele i citirat će vam, svojim riječima, član 2. Ugovora o Evropskoj uniji. Nisu definicije ono što su naučili već je to ideja koju žele da žive.

Između ideje i stvarnosti

Stvarnost nameće ograničenja idejama. Evropska unija nije savršena, proces proširenja nije lak, a budućnost, uglavnom, nije ravna linija. Ako se, međutim, vodimo idejom, postoje stvari koje možemo uraditi za našu sadašnjost, ali i oblikovati budućnost u skladu sa idealima kojima stremimo.

* Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/1999 i Odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Za početak možemo krenuti od nas samih. Ako je Evropa ideja, možemo je oživjeti u bilo kojem kutku svijeta, a to znači i u srcu evropskog kontinenta, na Zapadnom Balkanu.

Građani regiona imaju sjajne ideje. Kako to znamo? Pozvali smo ih da učestvuju na našem takmičenju Balkathon gdje su iznijeli nova, digitalna i inovativna rješenja koja će koristiti našem regionu. Na Zapadnom Balkanu se može naći mnogo pozitivnih primjera djevojaka u nauci, tehnologiji, inženjerstvu i matematici, žena preduzetnica i uspješnih mladih ljudi, koje mi pratimo i primjećujemo i uvijek smo tu da ih promoviramo. Podrškom regionalnoj koaliciji za radna mjesta i vještine region će se postarati da preduzeća razvijaju i zadržavaju talentovane ljude sa Zapadnog Balkana. Sve je ovo u svrhu najvažnijeg cilja, da naš region postane mjesto u kojem mladi ljudi imaju razlog da ostanu, ali i razlog da mu se vrate. Uprkos nesumnjivo velikim pomacima, kao što je režim rominga kao kod kuće koji je na ljeto stupio na snagu u našem regionu, pred nama je dug put na kome nam različiti faktori usporavaju korak. Nije to razlog da očajavamo i sigurno ne razlog da odustanemo od naše vizije. Umjesto toga, to je dodatno ohrabrenje da se ubrza proces i ojačaju mehanizmi učesća mladih u donošenju odluka, ali i regionalne inicijative za saradnju mladih.

Povjerenje u mlade nije pogrešno. Kada je 2020. godine pokrenut projekat Laboratorije za mlade Zapadnog Balkana, bio je to eksperimentalan, inovativan pristup. Iako po uzoru na dobre evropske prakse, predstavljao je novinu u regionu, ideju koja je tek trebala da postane stvarnost i upravo zato njegov uspjeh nije došao olako. Nevjerovatna posvećenost, entuzijazam i inteligencija mladih, koji su radili sa kreatorima politika, doveli su do niza inicijativa širom regiona.

Laboratorija za mlade je nastavila sa radom, a pažnja je ovaj put posvećena mentalnom zdravlju. Mentalno zdravlje je veoma važna tema, ne samo jer je samoubistvo drugi najčešći uzrok smrti među mladima dobi između 15 i 29 godina već i zato što stručnjaci i struka upozoravaju da je pandemija pogoršala osjećaje straha, anksioznosti i depresije.

Budimo iskreni: neosporan je generacijski jaz u digitalnoj sferi. Uzmimo jedan banalan primjer: dok jedan građanin Zapadnog Balkana u prosjeku češće koristi Facebook u odnosu na druge platforme društvenih medija, 62 posto mladih ljudi je na Instagramu.

Stvarnost u kojoj mladi ljudi danas žive je specifična, obilježena brzo promjenjivim dobom četvrte industrijske revolucije, promjenjivim i nepouzdanim tržištem rada i pandemijom nezapamćenom u modernoj istoriji. Naš cilj ovdje, ali i u drugim pitanjima ne treba biti da razumijemo mlade ljude

već da njihovim informacijama, prioritetima i preporukama damo odgovarajući prostor u donošenju politika i javnim raspravama. U 2022. godini, Evropska godina mladih donosi obećanje da će se upravo to i uraditi.

Tirana od juče i zvanično Evropska prijestolnica mladih, a to je velika čast, odgovornost i prilika da se oblikuje budućnost grada i našeg regiona u srcu Evrope.

Upitani šta prvo treba uraditi, većina mladih uključenih u proces je istakla isto, a to je biti uključen u stvaranje konkretnih promjena, posebno po pitanju obrazovanja, zapošljavanja i okoliša.

Šta to znači?

Zapadni Balkan je pun mladih žena i muškaraca sa idejama, bistrih, talentovanih, koji govore nekoliko jezika, hrabrih i samouvjerenih, vrhunskih u sportu i umjetnosti. Nisu to siromašni rođaci Evropljana. Trebamo hitno razmotriti, obnoviti, i ponovo stvoriti stvarnost s kojom bi mladi ljudi željeli da se nose.

Nešto se uvijek čini nemogućim dok neko to ne učini, rekao je Nelson Mendela.